

отримали доплату, 29 % - не отримали, оскільки не знали, що вона існує, 18 % - заявили, що їм “не дали” доплату, а 23 % - не отримали доплату, бо жива маса худоби або свиней не досягла потрібної величини.

Таким чином, ефективність поодиноких заходів державної підтримки, якими можуть користуватися особисті селянські господарства, залишається низькою. Під час з'ясування, якої ж саме підтримки чекають селяни від держави ми дійшли висновків, що передусім сільські мешканці очікують створення умов для молодих спеціалістів у сільській місцевості та державної підтримки особистих селянських господарств (74 % респондентів). Найменшу підтримку в сільському соціумі отримали заходи аграрної політики, пов'язані з формуванням в Україні ринку земель сільськогосподарського призначення.

Висновки. Середній клас - унікальне явище у світовій історії. У суспільстві він виконує специфічну функцію, будучи його стабілізатором. Чим більше він, тим менша ймовірність того, що в державі будуть відбуватися революції, міжнаціональні конфлікти, соціальні катаклізми. Складовими елементами якості життя є: трудова зайнятість і рівень доходів, забезпеченість житлом, різною побутовою технікою, стан здоров'я і тривалість життя, можливість безкоштовного користування медичними послугами; доступний відпочинок, система освіти.

В умовах напруженої соціально-економічної ситуації в агропромисловому комплексі особливу цінність має активність населення по формуванню і розширенню трудового поля за рахунок організації власної справи, самозайнятості. Зростання самозайнятості має велике соціально-економічне значення, розширюючи можливості працевлаштування населення, забезпечуючи додаткові доходи, сприяючи насиченню ринку споживчими товарами та створенням передумов для формування середнього класу на селі.

Література:

1. Грачов Ю. Середній клас на селі. Як його сформувати? / Ю. Грачов // Ученые записки Крымского инженер. – пед.- ин-та: зб. наук.праць. – Вип. 14. – Симферополь, 2010. – С. 116 – 121.
2. Коваленко В.І. Ефективність виробничої діяльності та дохідність аграрних формувань Херсонської області / В.І. Коваленко // Культура народів Причорномор'я: Наук.- вир. журнал. – 2009. – № 163. – С. 17 – 21.
3. Осташко Т. Українське село вступає в рік села / Т. Осташко // Дзеркало тижня: Газета. – 2005. - № 46. – С. 3-4.

УДК 330.33.01: 631.11

ДЖЕРЕЛА ОЗДОРОВЛЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК СКЛADOVA АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

Гоголя О.П., к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Визначено основні види кризових явищ у діяльності сільськогосподарських підприємств. Охарактеризовано ключові напрями оздоровлення сільськогосподарських виробничих структур. Обґрунтовано особливості використання внутрішніх та зовнішніх джерел оздоровлення суб'єктів господарювання.

The author determines the basic types of crisis phenomena in agro-industrial enterprises activity. The key directions of agro-industrial structures sanitation are described. The peculiarities of usage of inside and outside sources for economical subjects sanitation are supplied by argumentation.

Постановка проблеми. Сучасний рівень розвитку аграрного виробництва, а також умови функціонування сільськогосподарських виробничих структур характеризується певною нестабільністю, що в значній мірі негативно впливає на загальний фінансовий стан зазначених підприємств та подальші перспективи їх розвитку. Кон'юнктурні ринкові зміни, включаючи цінову політику на сільськогосподарську продукцію, що обумовлюється як обсягами виробництва так і державними заходами стосовно обмеження експорту сільськогосподарської продукції, спричиняють коливання показників рівня прибутковості, платоспроможності та фінансової стійкості підприємств аграрного сектору економіки. В умовах досить дорогих кредитних ресурсів певна частина сільськогосподарських підприємств, які для забезпечення виробничих процесів змушені залучати зовнішні джерела фінансування, в більшості випадків зіштовхуються з проблемою неплатоспроможності, що у випадку затяжного характеру переростає у перманенту кризи підприємства та, як наслідок, ставить під сумнів його самостійне існування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми, пов'язані з процесом використання внутрішніх та зовнішніх джерел оздоровлення суб'єктів господарювання (в тому числі і аграрних), постійно знаходились і знаходяться в центрі уваги вчених-економістів. Серед відомих вчених, у чийх працях висвітлено питання джерел здійснення антикризових заходів, варто відмітити: В.В. Баліцьку, Т.М. Білокінь, В.О. Василенка, А.І. Дмитренка, А.Б. Кондрашихіна, Н.М. Левченко, Л.О. Лігоненко, О.А. Островську, О.О. Терещенка.

Однак, багато проблем теоретичного і практичного характеру стосовно специфічних особливостей використання зовнішніх та внутрішніх джерел фінансового оздоровлення в умовах різних видів криз для аграрних підприємств, залишаються невирішеними.

Постановка завдання. Основним завданням даної статті є формування комплексного підходу щодо визначення конкретних напрямів та механізмів нівелювання проявів кризових явищ сільськогосподарських підприємств, а також теоретичне обґрунтування найбільш оптимальних джерел їх оздоровлення.

Виклад основного матеріалу дослідження. В процесі виробничо-господарської та фінансової діяльності суб'єктів господарювання, зокрема сільськогосподарських підприємств, досить часто виникають ситуації, коли через певні об'єктивні причини відбуваються тимчасові погіршення основних показників, що характеризують ліквідність, фінансову стійкість, ділову активність та прибутковість, що знаходить пояснення як прояв ознак окремих видів криз.

З метою попередження та недопущення розвитку таких кризових явищ, а тим більше їх поглиблення та виникнення комплексної стратегічної кризи підприємства, керівникам та власникам суб'єктів господарювання необхідно забезпечити виконання комплексу заходів, що передбачають використання внутрішніх та зовнішніх джерел та важелів, що дадуть змогу не лише стабілізувати ситуацію, а й забезпечити якісне і кількісне зростання основних характеристик та показників його фінансового стану.

Розглядаючи питання альтернативних джерел оздоровлення суб'єктів підприємницької діяльності, О.П. Процків виокремлює:

- випуск нових акцій та облігацій;
- залучення банківських кредитів;
- отримання урядових субвенцій;
- трансформація короткострокової заборгованості в довгострокову [4, с. 21].

Дещо по-іншому розглядає внутрішні та зовнішні джерела проведення антикризових заходів Н.М. Левченко. До внутрішніх джерел автор відносить кошти власників (засновників) та кошти працівників, а серед зовнішніх – акцентує увагу на банківських ресурсах та кредиторській заборгованості (зокрема для бюджетних установ – кошти Державного бюджету) [2, с. 169].

Найбільш повно, на нашу думку, розглядає джерела реалізації антикризових заходів О.О. Терещенко, який стверджує, що мобілізація внутрішніх джерел оздоровлення має відбуватися в двох напрямках:

- збільшення вхідних грошових потоків за рахунок зростання виручки від реалізації продукції чи реструктуризації активів (здача в оренду основних фондів, використання зворотного лізингу, мобілізація прихованих резервів, рефінансування дебіторської заборгованості);
- зменшення вихідних грошових потоків (зниження собівартості готової продукції, скорочення витрат, що не відносяться до валових та відмова від інвестиційної діяльності).

Серед зовнішніх джерел оздоровчих заходів О.О. Терещенко виокремлює:

- банківське кредитування;
- збільшення статутного фонду (шляхом збільшення кількості акцій, зростання номінальної вартості акцій, обміну облігацій на акції);
- цільові внески на безповоротній основі [5].

Таким чином, в процесі проведення оздоровлення необхідно чітко ідентифікувати основні складові, що обумовили існуючу ситуацію, а також оптимізувати напрями та джерела її стабілізації.

У процесі проведених досліджень нами систематизовано ключові заходи по фінансовому оздоровленню сільськогосподарських товаровиробників, що відображає приведена нижче модель, в основу якої покладено умову - забезпечення найнижчої ціни та досягнення бажаної результативності (ефекту) на основі оптимізації відповідних джерел (рис. 1).

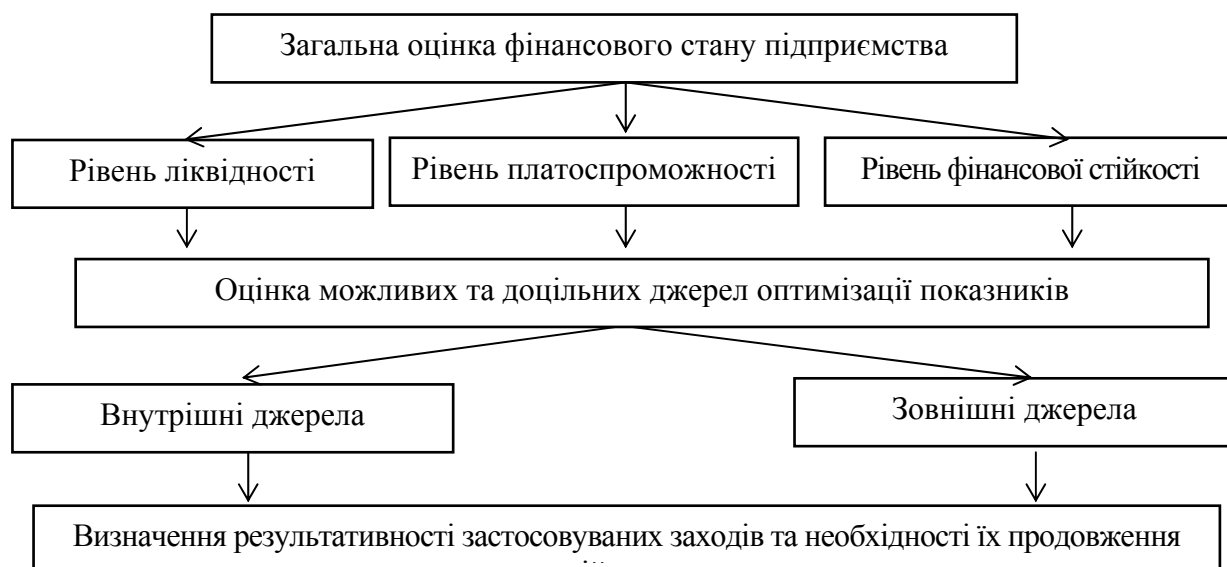

Рис. 1. Схематичне зображення основних складових загальної моделі проведення заходів оздоровлення сільськогосподарських підприємств

Наявність кризи фінансової стійкості підприємства визначається на основі розрахунку системи показників, які дають змогу оцінити структуру джерел формування майна підприємства, а також виявити рівень його залежності від кредиторів.

Значна частка позикових коштів підприємства у їх загальній структурі, призводить до зниження рівня незалежності керівництва при прийнятті управлінських рішень, а також збільшує навантаження на підприємство в процесі обслуговування таких зобов'язань. Зазначене може мати негативний вплив як на прибутковість так і на платоспроможність суб'єкта господарювання. При оздоровленні підприємства у контексті підвищення рівня його фінансової стійкості до основних внутрішніх джерел слід віднести:

- збільшення внесків учасників підприємства з метою досягнення оптимальної структури залученого та власного капіталу;
- реінвестування отриманого чистого прибутку, що дасть змогу збільшити показник нерозподіленого прибутку та, як наслідок, загальну величину власного капіталу (може бути використаним лише у випадку відсутності кризи прибутковості);
- проведення заходів стосовно оптимізації обсягів зобов'язань підприємства, удосконалення політики підприємства стосовно обсягів та доцільності використання кредитних ресурсів.

Зовнішніми джерелами досягнення бажаного рівня фінансової стійкості, враховуючи сучасні умови ведення сільськогосподарського виробництва, можуть бути:

- залучення нових учасників підприємства, що дозволить за рахунок надходжень фінансових ресурсів стабілізувати рівень фінансової стійкості. Слід зауважити, що такий захід призводить до зниження частки власності існуючих учасників і, в більшості випадків, використовується лише тоді, коли існує реальна загроза перспективам подальшої діяльності та немає інших реальних можливостей стабілізувати існуючу ситуацію;

- проведення заходів з реструктуризації боргових зобов'язань, що на певний час дозволить зняти існуючу напругу та дасть підприємству час для оптимізації структури джерел формування капіталу.

Криза ліквідності (платоспроможності) діагностується на основі розрахунку системи фінансових коефіцієнтів, що дають змогу оцінити рівень покриття платіжних зобов'язань грошовими коштами (платоспроможність) та активами з різним часом їх перетворення на грошові кошти (ліквідність). Оцінку рівня платоспроможності проводять базуючись на показниках забезпеченості підприємства власними оборотними коштами, а також показниках структури оборотного капіталу підприємства. Аналіз вищенаведених показників дозволяє оцінити перспективи підприємства щодо фінансування своєї поточної діяльності та виконання існуючих договірних зобов'язань.

До основних внутрішніх джерел, що дозволяють провести заходи з підвищення рівня платоспроможності підприємства слід віднести:

- дотримання належного рівня розрахунково-платіжної дисципліни, що дасть змогу забезпечувати оперативне повернення дебіторської заборгованості, та, як наслідок, мінімізувати втрати від впливу інфляційних процесів і отримати необхідні грошові кошти для проведення розрахункових операцій;
- оптимізація витрат підприємства з метою зниження непродуктивної їх частини, що дозволить мобілізувати наявні фінансові ресурси та забезпечить зростання рівня платоспроможності;
- ведення обґрунтованої політики підприємства стосовно залучення позикових коштів. Така політика передбачає перспективний аналіз ефективності залучення кредитних ресурсів та наперед чіткого визначення джерел їх погашення.

На нашу думку, до основних зовнішніх джерел стабілізації рівня платоспроможності підприємства та проведення заходів з оздоровлення фінансового стану підприємства відносяться:

- використання кредитних ресурсів для проведення необхідних розрахункових операцій. Є досить ефективним заходом лише у випадках наявності прибутковості діяльності та рівня рентабельності, який перевищує вартість таких фінансових ресурсів;
- використання факторингових операцій, що дозволить порівняно швидко отримати необхідні грошові кошти по існуючій дебіторській заборгованості. Є доцільним лише у випадку, коли очікувана вигода від використання таких операцій перевищує витрати на проведення факторингових угод;
- проведення заходів з реструктуризації існуючої заборгованості, що дасть змогу підприємству активізувати можливі джерела надходження фінансових ресурсів та уникнути розвитку кризи платоспроможності.

Наявність кризи прибутковості (результатів) визначається на основі діагностики як системи абсолютних показників (рівень та динаміка фінансового результату від реалізації окремих видів продукції), так і відносних (показники рентабельності та окупності понесених витрат та капіталу). Оцінка останніх дозволяє визначити перспективи підприємства з позиції його можливості забезпечувати розширене відтворення та в більшості випадків є основною складовою діагностики загального фінансового стану.

До основних внутрішніх джерел, що дозволяють оптимізувати показники прибутковості сільськогосподарських підприємств слід віднести:

- використання оптимальних технологій виробництва сільськогосподарської продукції, що дасть змогу на основі зростання рівня урожайності та продуктивності домогтися зменшення собівартості продукції;
- удосконалення політики підприємства щодо управління витратами, з метою чіткого визначення та класифікації їх центрів, а також виявлення та мінімізація непродуктивних витрат;
- удосконалення маркетингової діяльності підприємства з метою пошуку оптимальних каналів та термінів реалізації продукції. В процесі зміни термінів реалізації продукції слід врахувати не лише можливий приріст доходу за рахунок зростання рівня цін, а й майбутні витрати підприємства на зберігання, транспортування тощо. Одночасно в умовах використання таких заходів підвищення рівня прибутковості слід обов'язково врахувати вплив зміни термінів реалізації на перспективну платоспроможність такого суб'єкта господарювання.

Зовнішні джерела зростання рівня прибутковості, уникнення проявів та розвитку кризи результатів, в більшості випадків, майже не залежать від дій самого підприємства та включають: політику держави стосовно обмеження експорту сільськогосподарської продукції (політика стримування експорту призводить до зниження внутрішніх цін на сільськогосподарську продукцію та не дає сільськогосподарським підприємствам можливостей заробити на зовнішніх ринках); рівень державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників стосовно надання пільгових кредитів, а також здійснення компенсаційних виплат за виробництво окремих видів сільськогосподарської продукції.

Висновки. Узагальнюючи вищенаведене, слід зауважити, що заходи по оздоровленню сільськогосподарських підприємств, які включають в себе комплекс дій зі стабілізації фінансового стану та підвищення показників, що характеризують рівень фінансової стійкості, ліквідності та прибутковості підприємства, мають носити глибинний, комплексний характер. Здійснюючи вибір оптимальних джерел проведення заходів по оздоровленню окремих товаровиробників, слід враховувати не лише рівень їх доступності (швидкість застосування), а й вартість. Системний взаємовплив на кожен із вищезазначених аспектів фінансового стану підприємства, призводить до покращення інших, що позитивно впливає на загальне оздоровлення суб'єкта господарювання.

Література:

1. Жилінська Л.О. Шляхи покращення фінансового стану підприємства / Л.О. Жилінська // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2011. – № 2. – С. 220-225.
2. Левченко Н.М. Джерела фінансового оздоровлення підприємств в аспекті чинного законодавства / Н.М. Левченко // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2006. – № 5. – С. 169-172.
3. Ковтун О.А. Напрями оптимізації фінансових ресурсів підприємств в умовах нестабільності середовищ / О.А. Ковтун // Інвестиції: практика та досвід. – 2011. - № 7. – С. 47-50.
4. Процків О.П. Особливості фінансової стратегії щодо подолання кризового стану підприємства / О.П. Процків // Державний інформаційний бюлетень. – С. 18-25.
5. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств : [навч. посіб.] / О.О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2000. – 412 с.